

जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) अंतर्गत राबविण्यात येत असलेल्या जिल्हास्तरीय योजनांचा आढावा घेऊ योजनांची संख्या कमी करण्यासंदर्भात शासनाला शिफारस करण्यासाठी समिती गठीत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन,
नियोजन विभाग,
शासन निर्णय, क्र. डिएपी- १०१६/ प्र.क्र.८१ / का. १४८१,
मंत्रालय, मुंबई. ४०० ०३२.
दि. २८ एप्रिल, २०१६.

वाचा :- (१) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्र. जिवायो- १००७/ प्र.क्र. ३९/ का. १४४४,
दि. १६/२/२००८.
(२) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्र. डिएपी- १०१४/ प्र.क्र. १९८/ का. १४८१,
दि. २७/८/२०१४.
(३) शासनपत्र, नियोजन विभाग, क्र. डिएपी- १०१५/ प्र.क्र. ३०४/ का. १४८१,
दि. १६/१२/२०१५.

प्रस्तावना :-

भारतीय संविधानाच्या ७४ व्या घटना दुरुस्तीतील अनुच्छेद २४३ झेड. डी. नुसार महाराष्ट्र जिल्हा नियोजन समिती (रचना व कामे), अधिनियम, १९९८ सुधारणेसह अंतिमत: दि. ८/८/२००८ रोजी अधिसूचित करण्यात करण्यात आला व त्यानुषंगाने राज्यातील सर्व जिल्हयांमध्ये जिल्हा नियोजन समिती गठीत करण्यात आल्या. सन २००८-०९ पासुन जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) चे कामकाज नियोजन विभागाकडे देण्यात आले. सन २००८-०९ पूर्वी जिल्हा वार्षिक योजनेतील जिल्हास्तरीय योजनांचे कामकाज राज्यस्तरीय योजनेसह योजनेच्या संबंधीत प्रशासकिय विभागांद्वारे करण्यात येत होते. या पार्श्वभूमीवर, जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) चा निधी अर्थसंकल्पीत करणे, वितरीत करणे व या निधीतील कामांना प्रशासकिय मान्यता देण्याबाबतची सुधारीत कार्यपद्धती बाबत संदर्भ क्र. (१) येथील शासन निर्णय, नियोजन विभाग, दि. १६/२/२००८ अन्वये सविस्तर मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. तसेच संदर्भ क्र. (२) येथील शासन निर्णय, नियोजन विभाग, दि. २७/८/२०१४ अन्वये जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) मधील निधी वाटपाबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत.

सन २००८-०९ मध्ये विविध प्रशासकिय विभागांच्या एकुण ४८० जिल्हास्तरीय योजना होत्या. उपरोक्त दि. १६/२/२००८ च्या शासन निर्णयानुसार जिल्हा वार्षिक योजनेच्या निधी बाबत तसेच प्रशासकिय मान्यता, पुनर्विनियोजन इत्यादी बाबत निर्गमित केलेल्या सुधारीत कार्यपद्धतीच्या अनुषंगाने जिल्हा वार्षिक योजनेची अंमलबजावणी करताना काही त्रूटी / अडचणी निर्दर्शनास आल्याने व त्या दूर करणे निकडीचे असल्याने या विषयी सखोल अभ्यास करून करून शासनास शिफारस करण्याकरितां जिल्हाधिकारी, मुंबई शहर यांच्या अध्यक्षतेखाली शासन निर्णय, नियोजन विभाग, दि. २८/८/२००९ अन्वये नेमलेल्या अभ्यास गटाच्या शिफारशी व अहवालास अनुसरून शासनाने काही जिल्हा योजनांचे एकत्रिकरण करणे, काही राज्य योजना राज्य स्तरावरून जिल्हा स्तरावर हस्तांतरीत करणे, जिल्हा योजनेतून राबविण्यात येणा-या योजना राज्य योजनेतून वगळणे, १ लाखपेक्षा कमी नियतव्ययाच्या योजना व कालबाह्य योजना वगळणे, एकाच नांवाच्या / प्रकल्पाच्या योजनांचे एकत्रिकरण करून त्याच्या उद्यीष्ठामध्ये वाढ करून एकच योजना ठेवणे, निधी वाटप सूत्र ठरवीताना मानव विकास निर्देशांकामध्ये सुधारणा होईल या दृष्टीने निधी वाटप सूत्र ठरविणे, जिल्हा योजनांचे वर्गीकरण कोअर व नॉन कोअर असे करणे इत्यादी कार्यवाही करण्यात आली व शासन पत्र, नियोजन विभाग, दि. ३०/१२/२०१० अन्वये १४७ जिल्हा योजनांची यादी निर्गमित करण्यात आली. तसेच जिल्हा योजनांच्या अनुषंगीक बदलांनुसार जिल्हा वार्षिक

योजनेअंतर्गत राबविण्यात येणा-या योजनांची यादी दर वर्षी निर्गमित करण्यात येते. त्यानुसार सन २०१६-१७ च्या जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत राबवावयाच्या १५३ योजनांची यादी संदर्भ क्र. (३) येथील दि. १६/१२/२०१६ च्या पत्रान्वये निर्गमित करण्यात आली आहे. तथापि, जिल्हा वार्षिक योजनेचे सन २०१६-१७ चे प्रारूप आराखडे अंतिम करण्यासाठी मा. मंत्री (नियोजन) यांच्या अध्यक्षतेखाली अयोजित करण्यात आलेल्या विभागवार जिल्हयांच्या बैठकीत जिल्हास्तरीय योजनांची संख्या कमी करणे, काही योजना वगळणे व अन्य अनुषंगीक मुद्दे उपस्थित झाले होते. सदर मुद्दांच्या अनुषंगाने जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) अंतर्गत राबविण्यात येणा-या जिल्हा योजनांचा आढावा घेऊन अनावश्यक व कालबाह्य योजना वगळणे, योजनांचे एकत्रिकरण करणे व इतर अनुषंगीक कार्यवाही करण्यासाठी एक समिती गठीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) मध्ये राबविण्यात येत असलेल्या जिल्हास्तरीय योजनांबाबत सर्वकष आढावा घेऊन जिल्हास्तरीय योजनांमध्ये सुधारणा सुचविणे व आवश्यक ते बदल सुचविणे, अनावश्यक व कालबाह्य योजना वगळणे, योजनांचे एकत्रिकरण करणे, जिल्हा योजनांची व्याप्ती वाढवून जिल्हा योजनांची संख्या कमी करणे व अनुषंगीक कार्यवाही करण्यासाठी विभागीय आयुक्त, नाशिक विभाग, नाशिक यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलपमाणे समिती गठीत करण्यास शासन मान्यता देत आहे.

समिती अध्यक्ष	(१) विभागीय आयुक्त, नाशिक विभाग, नाशिक
सदस्य	(२) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, नागपूर
सदस्य	(३) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, पुणे
सदस्य	(४) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, औरंगाबाद
सदस्य	(५) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, अहमदनगर
सदस्य	(६) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, नांदेड.
सदस्य	(७) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, रत्नागिरी.
सदस्य सचिव	(८) उप-आयुक्त (नियोजन), विभागीय आयुक्त कार्यालय, नाशिक.
सदस्य	(९) जिल्हा नियोजन अधिकारी, ठाणे
सदस्य	(१०) जिल्हा नियोजन अधिकारी, नाशिक
सदस्य	(११) जिल्हा नियोजन अधिकारी, चंद्रपूर
सदस्य	(१२) जिल्हा नियोजन अधिकारी, जळगांव

२. उपरोक्त समितीने खालील नमूद बाबीं संदर्भात छाननी व अभ्यास करून शासनास सूचना तथा अभिप्राय व शिफारशी या शासन निर्णयाच्या दिनांका पासुन ६ महिन्यांत शासनास सादर कराव्यात.

अ.क्र.	बाब/ मुद्दा	समितीने करावयाची कार्यवाही
१	जिल्हा योजनांचे एकत्रिकरण करणे, काही जिल्हा योजना राज्यस्तरावर हस्तांतरीत करणे, जिल्हा योजनेतून राबविण्यात येणा-या योजना राज्य योजनेतून वगळणे, एकाच नांवाच्या / प्रकल्पाच्या योजनांचे एकत्रिकरण करून त्यांच्या उद्यीष्ठामध्ये वाढ करून एकच योजना ठेवणे,	जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) सन २०१६-१७ मध्ये राबवावयाच्या १५३ योजनांची यादी शासनपत्र, नियोजन विभाग, दि. १६/१२/२०१६ अन्वये निर्गमित करण्यात आली आहे. सदर यादीतील काही योजनांचे एकत्रिकरण करून त्यांच्या उद्यीष्ठामध्ये वाढ करून एकच योजना ठेवणे बाबत तसेच काही जिल्हा योजना राज्यस्तरावर वर्ग करता येतील काय याची तपासणी समितीने करून शासनास शिफारस करावी. तसेच राज्य व जिल्हा स्तरावर एकच नांवाची योजना राबविण्यात येत असल्यास योजनेची द्विरुक्ती होऊ नये व योजना एकाच स्तरावर राहील या बाबत तपासणी करून समितीने शासनास शिफारस करावी.
२	ज्या जिल्हा योजनांना विविध जिल्हयांमध्ये सलग २ ते ३ वर्षांपासुन लाक्षणीक तरतूद ठेवण्यात येते अशा योजना जिल्हा योजनेच्या यादीतून वगळणे किंवा समकक्ष जिल्हा योजनेत विलीन करणे.	काही जिल्हा योजनांसाठी विविध जिल्हयांमध्ये यंत्रणेच्या मागणी अभावी सलग २ ते ३ वर्ष वा त्याहुन अधिक कालावधीसाठी नियतव्यय ठेवला जात नाही व योजनेस नाममात्र रु. १०००/- ची लाक्षणीक तरतूद ठेवली जाते. त्यामुळे अशा योजना वगळून अथवा जिल्हा योजनेतील अन्य योजनेमध्ये अशा योजना विलीन करता येईल किंवा कसे या बाबत तपासणी करून समितीने शासनास शिफारस करावी.
३	केंद्र पुरस्कृत योजनांचा राज्य हिस्सा जिल्हा योजनेतून देण्याएवजी राज्य योजनेतून देण्याबाबत अभ्यास करून शासनास शिफारस करणे,	केंद्र पुरस्कृत योजनांच्या केंद्र व राज्य हिश्याच्या पूर्वीचा प्रमाणात केंद्र शासनाने बदल / सुधारणा केली असल्याने जिल्हा वार्षिक योजनेतून केंद्र पुरस्कृत योजनेसाठी द्यावयाच्या राज्य हिश्यामध्ये वाढ झाली आहे. परिणामी काही जिल्हयांना जिल्हा वार्षिक योजने अंतर्गत अन्य जिल्हा योजनांसाठी कमी नियतव्यय शिल्लक राहतो काय या बाबत अभ्यास करून केंद्र पुरस्कृत योजना राज्य हिश्यासह संबंधित प्रशासकिय विभागाच्या राज्य योजनेत वर्ग करण्याबाबत तपासणी करून समितीने शासनास शिफारस करावी.
४	जिल्हा योजनांचे मुल्यमापन व संनियंत्रण करण्यासंदर्भात कार्यपद्धती काय असावी या बाबत अभ्यास करून शासनास	जिल्हा वार्षिक योजने अंतर्गत राबविण्यात येत असलेल्या विविध जिल्हा योजनां मधील कामांचे / योजनेचे मुल्यमापन होणे आवश्यक आहे. सबब

	शिफारस करणे,	,असे मुल्यमापन करण्याची कार्यपद्धत काय असावी, मुल्यमापन करण्यासाठी त्रयस्थ संस्थांचे पॅनल करण्याबाबत अथवा संबंधित जिल्हयातील उपलब्ध त्रयस्थ संस्थांचे त्या जिल्हयापुरते अथवा विभागीय सतरावर/ राज्यस्तरावर पॅनेल असावे या बाबत अभ्यास व तपासणी करून सर्वसमावेशक माहीतीसह समितीने शासनास शिफारस करावी.
५	जिल्हा वार्षिक योजनेतील नाविन्यपूर्ण योजना संकल्पनेस बळकटी आणणे (Strengthen) या बाबत करावयाच्या उपाययोजनां बाबत शासनास शिफारस करणे,	जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत नाविन्यपूर्ण योजनेची संकल्पना सन २००९-१० पासुन अंमलात आणण्यात आली आहे. तथापि अनेकदा नाविन्यपूर्ण योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वांमध्ये बसत नसलेली कामे नाविन्यपूर्ण योजना म्हणून घेण्यात येतात अथवा खास बाब म्हणून मान्यता देणेबाबत शासनाकडे प्रस्ताव सादर करून त्यास मान्यता देण्याचा आग्रह करण्यात येतो. सबब, नाविन्यपूर्ण योजनेच्या संकल्पनेस बळकटी आणण्याच्या दृष्टीने तपासणी करून समितीने शासनास शिफारस करावी.
६	जिल्हा वार्षिक योजनेत कोअर व नॅन कोअर योजनांचे वर्गीकरण बाबत अभ्यास करून शिफारस करणे,	जिल्हा वार्षिक योजनेअंतर्गत राबविण्यात येत असलेल्या जिल्हा योजनांचे वर्गीकरण गाभाक्षेत्र (Core) व बिगर गाभा क्षेत्र (Non Core) असे करण्यात आले असुन त्यानुसार ठेवावयाच्या नियतव्ययाचे प्रमाण निश्चित करण्यात आले आहे. तरी सदर पद्धत कायम ठेवावी किंवा त्यात काही सुधारणा बदल करणे आवश्यक आहे या बाबत समितीने तपासणी व अभ्यास करून शासनास शिफारस करावी.
७	जिल्हा वार्षिक योजनेच्या सुधारीत कार्यपद्धतीमुळे जिल्हा नियोजन समिती कार्यालयाच्या कामात वाढ झाली आहे. त्यामुळे प्रत्येक पदाला काम विहित करून देणे आवश्यक आहे. सबब, समितीने या बाबतही अभ्यास करून प्रत्येक पदाच्या कामाबाबत जॉब चार्ट काय असावा व सध्याच्या जॉब चार्टमध्ये काही सुधारणा आवश्यक असल्यास त्या बाबत समितीने तपासणी व अभ्यास करून करून शासनास शिफारस करावी.	

८	विकेंद्रीत नियोजनाच्या दृष्टीने जिल्हा नियोजन समिती कार्यालयांच्या अधिकारी / कर्मचारी यांना प्रशिक्षण देणे.	विकेंद्रीत नियोजनाच्या दृष्टीने जिल्हा नियोजन समिती कार्यालयां मधील अधिकारी / कर्मचारी यांना आवश्यक ते प्रशिक्षण देणे, प्रशिक्षणाचे मोडयुल काय असावे या बाबत समितीने तपासणी व अभ्यास करून करून शासनास शिफारस करावी.
९	जिल्हा वार्षिक योजना तयार करण्यासाठी डाटा बेस तयार करणे.	जिल्हा वार्षिक योजना तयार करण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्याच्या जिल्हा नियोजन समिती कार्यालयासाठी डाटा बेस तयार करण्यासाठी करावयाच्या कार्यवाहीबाबत समितीने तपासणी व अभ्यास करून करून शासनास शिफारस करावी.
८	समितीला आवश्यक वाटतील असे मुद्दे/ बाबींबाबत सुचना तथा शिफारस करणे.	जिल्हा वार्षिक योजनेसंबंधी समितीला आवश्यक वाटतील अशा अन्य अनुषंगीक मुद्दे/ बाबींबाबत अभिप्राय तथा सूचना कराव्यात.

२. हा शासन निर्णय शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असुन त्याचा संगणक संकेतांक २०१६०४२८१२१२९८७९९६ असा आहे. तसेच हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(गो. पु. थत्ते)
कार्यासन अधिकारी, नियोजन विभाग.

प्रति,

- (१) मा. मंत्री (नियोजन) यांचे खाजगी सचिव, , मंत्रालय, मुंबई. ३२.
- (२) मा. राज्यमंत्री (नियोजन) यांचे खाजगी सचिव.
- (३) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई. ३२.
- (४) सर्व अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.- ३२.
- (५) सर्व विभागीय आयुक्त,
- (६) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव (सर्व), जिल्हा नियोजन समिती (सर्व जिल्हे)
- (७) संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.
- (८) सर्व सह/ उपसचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई. ३२.
- (९) सर्व उपायुक्त (नियोजन), विभागीय आयुक्त कार्यालये.
- (१०) जिल्हा नियोजन अधिकारी (सर्व), जिल्हा नियोजन समिती (सर्व जिल्हे)
- (११) कक्ष अधिकारी, का. १४८१- अ, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई. ३२.
- (१२) निवड नस्ती, क. १४८१, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.